

VARKENSKOOPMANNEN IN MOL

Jean Vanhees, uit Molse Tijdingen nr. 26

Het pleintje van Texaco (vroeger Caltex). Links de varkenswagen van Jef Staes. Uiterst links café 'Borgerhout', rechts het café van 'Anna van de Lim'. (archief GAM/KVH)

Sommige mensen reden naar Diest om er zelf varkens te kopen. Ze konden mee met Delaet voor 0,50 fr. in 1894. Terugkeer, al dan niet met gekochte waar, kon ook met de kar van Delaet. Later werd de Waal van de Fey (Van Hees) ook voerman op Diest. Men kon mee terugrijden of de varkens op de tram zetten in een grote korf, en aangekomen in 'Borgerhout' werden ze uitgeladen. Soms werd zo een hele mand ineens verkocht, vaak tot grote schrik van de koper. Maar er waren ook verkopers die de varkens via de Oude Molenstraat naar Millegem en Achterbos dreven en ze onderweg aan familie of vrienden doorverkochten. Zo horen we tenminste van smid Van Roey en van 'den Hommes' uit Achterbos.

Diesters bier

Louis Delaet (1851-1902), getrouwd in 1872 met Trees Immers (1853-1927), was officieel wel winkelier in specerijen, groenselkoopman, voerman en tapper, maar terwijl zijn vrouw de kruidenierswinkel 'De beurs' (Bös) en het café in Ginderbroek openhield, reed hij met paard en kar heel Mol rond. Hij kocht oud ijzer, tin, koper, lood, voden en leer op, maar leverde tegelijk ook winkelwaar in de gehuchten. Op maandag en vrijdag reed hij naar Leopoldsburg om er varkens en slachtafval van het leger op te kopen. De beste stukken bleven in Leopoldsburg voor het leger, de mindere stukken kon men kopen als slachtafval. De mensen stelden zich al tevreden als zij zich een stukje vlees konden veroorloven. Op woensdag reed hij naar Diest om varkens en jonge geitjes te kopen, maar hij bracht ook Diesters bier mee, waarvoor hij agent was in Mol. Wekelijks reed hij ook nog naar Turnhout, maar na zijn dood deed zijn vrouw die verplaatsing met de tram, om zich te bevoorraden in winkelwaren. Een kegelwedstrijd uit 1910 leert ons dat er als prijs nog 4 kotvarkens te winnen waren.

Hun zoon Ferdinand Delaet (°1876) zette als koopman van kleine varkens en herbergier de stiel voort. Maar ook Jan Van Hees (Jan van den Hiëte) ging in varkens doen.

Stoet ter gelegenheid van de gouden bruiloft van Louis Van Baelen en Mie Coenen, een bekend volks koppel in Ginderbroek, op 13 april 1944.

Zij waren de ouders van 'Janneke Zand'. Op de achtergrond 'Het Handelshuis J. Van Hees-Daems'.

Ferdinand Delaet, bijgenaamd 'de Pruis', trouwde in 1905 met Joanna Francisca Clementia Berghmans (1874-1916). Hij huwde in 1920 met Clementina Stephania Heylen (1874-1941), en woonachtig in Antwerpen. Zij was de weduwe van John Mac Hurvath Christee.¹ Hij had haar waarschijnlijk leren kennen, doordat hij wekelijks vervoer deed naar Antwerpen. Zij gingen wonen op de hoek van de Statiestraat en de Voogdijstraat. Uit zijn eerste huwelijk had hij een dochter Anna Maria (°23 mei 1895) en die had blijkbaar een buitenechtelijke zoon van Lodewijk (Louis) Dierckx (°1896), Ferdinand, die werd gewettigd op 10 november 1919, toen zij huwden.

Van 1900 tot 1925 verschenen advertenties in de *Gazet van Moll* waarin 'de Pruis' reclame maakte als varkensverkoper. Meestal haalde hij zijn varkens in Leopoldsburg en die varkens kwamen uit Duitsland, Pruisen genoemd in die tijd. Vandaar ook zijn bijnaam. Maar de varkens konden evenzeer uit Diest, St.-Truiden of 'de Vlaanders' komen. Men kon ze bij hem thuis komen kiezen en kopen, maar hij bracht ze ook wel thuis. Als hij ze 'in 't Kamp' (Leopoldsburg) ging halen, dan kwam hij door Balen en dan kon men ze daar al kopen. Anders moest men naar Mol.

Varkens. FERDINAND DE LAET,
(*De Pruis*) koopman in Varkens, Genebroek, Moll. maakt bekend dat hij alle Woensdagen om 4 ure namiddag te Moll zal zijn met versche *Diestersche Varkens*, en alle Zondagen om 6 ure en Donderdaags om 7 ure 'smorgens, te Baelen, aan de Kerk zal staan met beste *Varkens*. Opgepast liefhebbers van Varkens en koopt bij DE PRUIS wilt gij goedgeraden zijn. 2

'De Pruis', varkenskoopman in 1902.

(Het Annoncenblad van Moll, 29 maart 1902)

Korte kop

Blijkbaar was 'de Pruis' ziek geweest of had hij een ongeval gehad, want hij ging samenwerken met 'de Vetten' (Leonard Van den Brande) uit de Nieuwstraat. Ze verkochten Brugse en Vlaanderse varkens sinds 1913. Later werkte hij samen met Voeten uit Turnhout, terwijl hij in 1925 de samenwerking met Ceusters in Geel stopzette.

Tijdens de oorlog verkocht hij varkens met een korte kop. Die hadden blijkbaar minder eten nodig dan die met lange snuiten. Maar hij kocht altijd wel een heel nest op. Hij moest geen zwarte varkens hebben of varkens met kromme poten. Later waren het Engelse varkens met 'een kort kopken en een dik trompken'.

Ook andere varkenshandelaren waren blijkbaar werkzaam in Mol. Want naast 'de Vetten', lezen we ook reclame van Jules Mortier-Schroeven, beenhouwer op de Rozenberg, en Eugeen 'Zander' De Backer-Mortier, die woonde tegenover het klooster op de Rozenberg. Bij hem kon je varkens kopen op donderdag. Verder was er ook nog Paultje van Melia (hij was waarschijnlijk een jongere broer van Louis Dierckx) uit de Guido Gezellestraat. Ook de varkensstekers (slachters) en de beenhouwers verkochten hier en daar wel eens een varken. Zo kennen we Frans Dierckx uit Ginderbuiten, en Frans (Fa) Dierckx, getrouwd met Maria Regina Van Tongel, Eugeen Bastiaens-Linten, beenhouwer aan de kerk in Mol, Jules Nijs, afkomstig uit Meerhout, maar via de Rozenberg uiteindelijk in Ginderbroek beland en Van de Weyer, beenhouwer in Ginderbroek.

'Slachter Bastiaens',
rond 1920.

Jan Baptist Van Hees (Jan van de Hiëte) (1887-1967) was de zoon van Louis Van Hees, de lantaarnopsteker van de gaslantaarns, die moesten voorverwarmd worden (hiët gezet, vandaar zijn bijnaam). Pas in 1927 kwam er elektriciteit in Mol. Jan Baptist was getrouwd met de zus van Louis Delaet, Maria Elisabeth Clementina (Clemence Bös, winkel De Beurs). Zij stierf in 1927 en liet een weduwnaar met 5 kinderen achter. Nog hetzelfde jaar trouwde hij met de weduwe van Jan Andreas Steyns, Maria Constantia Daems (1891-1966). Hij woonde in het ouderlijk huis van zijn eerste vrouw in Ginderbroek. Ook hij werd o.a. varkenskoopman, terwijl zijn vrouw de winkel en het café openhield. Hij haalde zijn varkens in Diest en bracht ze met zijn huifkar naar de boeren in Millegem, Stokt, Achterbos en Sluis. Achter zijn huis liet hij koten metselen om de niet direct verkochte varkens in te zetten. Die koten verdwenen pas, toen er een nieuwe zaal gebouwd werd voor de St.-Barbaragilde.

Varkenskot met trog, lage deur en wc (links) aan de woning van 'Doreke Hut', de opvolger van 't Kapiteintje', op de hoek van Borgerhoutsendijk en Bremdoornstraat. De foto werd genomen op 21 maart 2011. In 2016 brandde het huis af.

Loven en bieden

Blijkbaar leerde zijn zoon Ferdinand Van Hees (of Vanhees, 1915-1989) de stiel in eerste instantie bij zijn vader. Hij trouwde in 1943 met Julia Maria Van Roey. Eerst was hij buschauffeur bij zijn schoonbroer, maar toen Louis Dierckx, 'de Wieter van Melia', de zaak van Ferdinand Delaet overnam, ging Ferdinand Vanhees bij hem werken. Hij erfde tegelijk ook de bijnaam van zijn oom, 'de Pruis'. Jarenlang deed hij mee de veemarkten in Mol, Balen, Dessel, Retie en omliggende plaatsen. Korven of een houten bak op poten werden uitgezet, waarin de varkens zich vrij konden bewegen. Boeren kwamen, kozen, kochten en met een soort stift werd gemarkeerd welk varken aan wie verkocht was, en dat werd dan in de namiddag thuis afgeleverd. De niet-verkochte varkens werden weer thuis gestald. Dikwijls reed de Pruis per fiets de boeren af in de gehuchten. Soms stond het kot leeg, soms werd een varken al verkocht voordat men het gezien had. En dat ging met loven en bieden, in de handen kloppen en hoofden schudden. Soms sprong Nand dan op zijn fiets, bolde het af, keerde na 100 meter terug om het toch nog eens te proberen. En ja, na een tweede of derde poging en als de boer er nog een zak aardappelen of een kilo pensen bij deed, was het beestje verkocht. (Ik reed in de vakantie wel eens mee; toen begreep ik het niet en schaamde ik me er een beetje voor, maar zo moest dat blijkbaar! Ik heb ook nooit begrepen hoe hij wist waar hij moest zijn, maar hij wist het blijkbaar wel.)

Soms moest hij ook als een soort veearts optreden. Als een beer (een mannetjesvarken) het kot dreigde af te breken, dan kreeg het een ring door zijn neus. Blijkbaar erg pijnlijk als het varken dan ergens tegenaan stootte. Niet alleen een speciale tang was zijn werkgerief, maar hij had ook een speciale schaar die wat rond stond. Daarmee castreerde hij de varkens als het nodig was. Toen Louis Dierckx stierf, probeerde hij nog als zelfstandig varkenskoopman de zaak verder te zetten. Maar zijn groene Minerva met dichte laadbak stond meer in de garage dan dat hij ermee reed.

Toen hij vanuit Ezaart naar het Centrum van Mol verhuisde, hield hij er ook mee op, al stonden de bak en een korf nog jaren op zolder.

Eind jaren 50 was het zowat gedaan met de varkensverkoop. Toch probeerden de zonen van Jef Staes, die getrouwd was met Maria Mols, het nog om samen met hun vader varkens te verkopen. Zij woonden ook in Ginderbroek. Hun huis werd later opgekocht door 'het Bazarke'.

In 't Bazarke in de jaren 50 met Mans Beyens, echtgenote van Frans Cuyvers met hun vier dochters. Rechts de kruidenierswinkel van Maria Mols, getrouwd met varkensboer Jef Staes uit Dessel.

Zij hadden een grote varkenswagen gekocht en haalden hun varkens blijkbaar in de Vlaanders.

'De Pruis' werkte nog een korte tijd bij hen, maar de varkensverkoop loonde blijkbaar niet meer en ook de familie Staes stapte over op een andere bezigheid: verhuizingen.

In de jaren 1970 - Slachter Fons Mast met overall uit Millegem en eigenaar Jef Hooyberghs met trui, uit de Rijpad, zijn het gekeelde varken al aan het schrobben en het schoonmaken.

